

ورنی؛ هنری که بر انگشتان ذوق، طرح می‌خورد!

گشتی در تبریز 2018

ورنی هنری از سرزمین کوچ‌نشینان، بر انگشتان ذوق زنان و مردان عشایری طرح خورده و پس از 100 سال همچنان به حیات خود ادامه می‌دهد. زیراندازی که با گذشت قرنی، رنگ و بوی انگشتان زحمت چادرنشینان و عشایر را با خود همچنان به یادگار داشته و به آب‌های مرزهای دیگر هم که سفر کند از تبار خود می‌گوید؛ از تبار ارس‌نشینان و مردمان اهر و مغان.

ورنی که تغییر یافته سماک است یادگار دستان پر زحمت و پر ذوق عشایر مناطق ارسباران، اهر و مغان است که با گذشت 100 سال از عمر خود توانسته مرزها را در نوردیده و از روستا به شهرها و از شهرها به کشورهای مختلف سفر کرده و جایگاه ویژه‌ای را برای خود در میان هنر دوستان و علاقه‌مندان صنایع‌دستی در سراسر این گیتی به دست آورد. با مهاجرت عشایر و روستاییان به تبریز این هنر دستی به تدریج شهری شد و در حال حاضر چهار درصد سهم صادرات غیر نفتی را نیز از آن خود کرده است.

ورنی هنر دستی عشایر آذربایجانی

ورنی‌بافی، صنعت بومی خطه آذربایجان بوده و هنوز در میان زنان و دختران منطقه به ویژه در ارسباران به عنوان هنری ارزنده و والادارای رونق و خواستار فراوان است. «ورنی» محصولی است میان گلیم و فرش که همچون سایر گلیم‌ها به صورت ذهنی و بدون نقشه از پیش تهیه شده به وسیله زنان و دختران عشایر و روستاییان منطقه ارسباران بافته می‌شود. به علت نوع طرح و در برخی موارد جنس ورنی آن را با جاجیم و گلیم اشتباه می‌گیرند و این در حالی است که تار و پود این فرش همانند قالی از نخ‌های پنبه‌ای، پشمی و ابریشمی فراهم شده و گاهی

برای چله‌کشی از پشم گوسفند هم که در منطقه به صورت فراوان وجود دارد، استفاده می‌شود. از دیرباز ورنی در میان عشایر شاهسون و روستاهای کلیبر، خداآفرین، هوراند و روستاهای بخش مرکزی از رونق قابل توجهی برخوردار بوده و در حال حاضر کشور ما تنها صادرکننده این محصول است. این محصول هم بر روی دار افقی و هم بر روی دار عمودی بافته می‌شود که در داخل چادر و خانه‌های روستائیان و عشایر مستقر می‌شود.

نقشه ورنی نشانگر اعتقادات، آداب و رسوم و باورهای مردم این منطقه است و بیشتر در بافت آن از تخیلات ذهنی و شکل حیوانات و پرندگان استفاده می‌شود و معمولاً برای رنگ‌بندی ورنی از رنگ‌های لاک‌ی، کرم، آبی روشن، سفید و پیازی استفاده شده و در ابعاد مختلف و به بازار عرضه می‌شود. جنس ورنی گاه تلفیقی از ابریشم یا پشم در گذشته عشایر «دشت مغان»، «گرمادوز» و «ارسباران» پشم حاصل از دام‌هایشان را با دوک‌های معمولی می‌ریسیدند و به روش ابتدایی رنگ‌ریزی می‌کردند و آن را برای بافت ورنی آماده می‌ساختند. نوع و شکل ورنی ممکن است در ایلات و عشایر گوناگون متفاوت باشد، زیرا این صنعت ابتدا توسط عشایر تولید شده است. هم‌اکنون نیز ایل‌های بختیاری، بلوچ، قشقایی، مغان و ارسباران از ورنی استفاده می‌کنند.

در مناطق وسیعی از ارسباران (اهر، کلیبر، هوراند و ورزقان، آتش احمد و خداآفرین) ورنی‌بافی رواج داشته و مردم منطقه معمولاً مواد اولیه خود را از دلان بومی و غیربومی گرفته و ورنی بافته شده را به صاحب مواد اولیه تحویل داده و فقط دستمزد دریافت می‌کنند.

همچنین ضخامت ورنی به خاطر بافت قایقی آن کمتر بوده و ورنی‌باف پس از تبحر در بافندگی و مسلط شدن به نقشه ورنی، بافت آن را بدون وجود نقشه و به صورت ذهنی ادامه می‌دهد که در قالی‌بافی این امکان وجود ندارد.

ورنی؛ صنعتی با ارزش افزوده بالا برای صادرات

هنر ورنی‌بافی، پیشه موروثی 100 ساله خانواده دواتی کاظمیان بوده و حمید نیز یکی از تولیدکنندگان و بزرگترین صادرکنندگان ورنی به کشورهای مختلف آسیایی و اروپایی است و با تلاش‌های بی‌پایان خود توانست آن را در مرزهای خارج از کشور جاودانه کند.

هنر ورنی و فرش‌بافی در زندگی حمید دواتی کاظم‌نیا ریشه دوانیده و از سابقه این هنر در خانواده خود می‌گوید: فعالیت در زمینه فرش، گلیم و ورنی در خانواده‌ام موروثی بوده و از 80 سال گذشته اجدادم در صادرات فرش فعالیت می‌کردند که من نیز از 32 سال گذشته و پس از پایان تحصیلات دانشگاهی، وارد عرصه صادرات فرش و گلیم شده و 12 سال است که به طور جدی به تولید، طراحی و صادرات ورنی

می‌پردازم.

دواتی کاظم‌نیا با بیان اینکه بسیاری از خریداران با نوع بافت و طرح ورنی آشنا نبوده و در برخی موارد با گلیم و جاجیم آن را شبیه‌سازی می‌کنند، از علت ورود خود به این رشته هنری و ادامه فعالیتش در این زمینه می‌گوید: علت دنبال کردن این هنر مهاجر بودن آن بود. آن روزهایی که با این صنعت آشنا شدم در بی‌نشانی و فراموشی فرو رفته و از روزگار اوج روزهای آغازین خود فاصله بسیاری داشت.

وی ادامه می‌دهد: پس از هفت سال انجام تحقیقات و بررسی ظرفیت‌های این صنعت و هنر دستی به صورت جدی وارد این عرصه شده و تمام توان خود را صرف صادرات آن کردم.

دواتی کاظم‌نیا تصریح می‌کند: در ابتدا این هنر در خارج از این مرزها ناشناخته بود و غربی‌ها ورنی را به عنوان زیراندازی یک بار مصرف استفاده کرده و آن را دور می‌ریختند اما ورنی به قدری مقرون به صرفه بود که بخواهم روی آن سرمایه‌گذاری کرده و 32 سال آن را پیگیری کنم.

این هنرمند ورنی‌باف تصریح می‌کند: ورنی از یک سو پرز نداشته و تمیز کردن آن راحت بوده و از سوی دیگر هنری تازه بود که ظرفیت سرمایه‌گذاری را داشت.

وی یادآور می‌شود: با گذشت 32 سال از عمر فعالیت خود در زمینه صادرات این رشته هنری اکنون غربی‌ها استقبال خوبی از ورنی کرده و در برخی کشورها به جای پرده از جاجیم و ورنی استفاده می‌کنند و یا در آمریکا از ورنی لباس دوخته می‌شود.

آینده روشن در انتظار صنعت ورنی‌بافی

دارنده مهر اصالت یونسکو پیش‌بینی می‌کند که آینده روشنی در انتظار صنعت ورنی‌بافی است و یادآور می‌شود: هنری که پس از 100 سال توانسته به حیاط خود ادامه داده و از پیله روستایی بودن خود خارج شده و به شهرها و بیش از آن کشورهای غربی نفوذ کند، گواهی از ظرفیت بالای این هنر دارد.

حمید دواتی کاظمیان تاکید می‌کند: این هنر ارزش بالایی برای سرمایه‌گذاری دارد و نباید گرد فراموشی بر روی هنر اصیل ورنی‌بافی بنشیند.

وی در عین حال خاطر نشان می‌کند: با توجه به اینکه بافت ورنی بدون نقشه و دارای اصالت خاص در نقوش است بیم کمرنگ شدن اصالت آن می‌رود.

گردشگران صنایع دستی ورنی را از کجا خریداری کنند؟

گردشگرانی که به تبریز آمده و به انواع محصولات ورنی علاقمند بوده و تمایل دارند از محصولات محلی و سنتی در زندگی روزانه خود بهره برده و یا برای شهر خود سوغات ببرند می توانند به فروشگاه های مختلف صنایع دستی مراجعه کنند.

محصولات ورنی را در فروشگاه صنایع دستی واقع در خیابان امام نیش جدیری، بازارچه صنایع دستی خیابان توانیر و پاساژ صنایع دستی آخر دارایی می توان خریداری کرد.